

**ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA INNOVATSION
TEKNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISH.**

Norqulova Rayhon Umrzoqovna.

Toshkent shahar Chilonzor tumani

202-maktab o'zbek tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola ona tili va adabiyot darslarida innovatsion texnologiyalarning integratsiyasini o'rganadi. Unda texnologiyani samarali joriy etishning turli usullari muhokama qilinadi, bunday amalga oshirish natijalarini taqdim etadi, afzalliklari va muammolari haqida munozara olib boradi va o'qituvchilar uchun takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Innovatsion texnologiyalar, ona tili, adabiyot darslari, ta'lim, til o'rganish, raqamli vositalar, pedagogika, talabalarni jalb qilish.

Аннотация. В данной статье рассматривается интеграция инновационных технологий на уроках родного языка и литературы. В ней обсуждаются различные способы эффективного внедрения технологии, приводятся результаты такого внедрения, обсуждаются преимущества и проблемы, а завершается она предложениями для педагогов.

Ключевые слова: инновационные технологии, родной язык, уроки литературы, образование, изучение языка, цифровые инструменты, педагогика, вовлечение студентов.

Annotation. This article explores the integration of innovative technologies in native language and literature classes. It discusses various methods of effective technology implementation, presents the results of such implementation, conducts a discussion about the advantages and problems, and concludes with proposals for teachers.

Keywords: innovative technologies, native language, literature lessons, education, language learning, digital tools, pedagogy, student engagement.

Bugungi jadal rivojlanayotgan ta'lim landshaftida innovatsion texnologiyalarni an'anaviy o'qitish amaliyotiga integratsiyalashuvi zaruratga aylandi. Ona tili va adabiyot darslari ham bundan mustasno emas, chunki ular talabalar o'rtasida tilni bilish va adabiy qadrlashni tarbiyalashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqola ona tili va adabiyot darslarida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishga bag'ishlangan bo'lib, o'quv tajribasini oshirish usullari, natijalari, muhokamalari, xulosalari va takliflarini yoritib beradi.

- Interfaol elektron kitoblar: interfaol elektron kitoblardan foydalanish o'quvchilarga adabiyot bilan dinamik aloqada bo'lish imkonini beradi. Ushbu

elektron kitoblarga ko'pincha faol o'qish va tushunishga yordam beradigan multimedia elementlari, izohlar va viktorinalar kiradi.

- Virtual Reality (VR): VR texnologiyasi yanada qamrab tajriba ta'minlash, adabiy asarlar sozlash ichiga talabalarni tashish mumkin. Bu ularga hikoya dunyosini o'rganish va kontekstni chuqurroq tushunishga imkon beradi.
- Onlayn adabiyot jamoalari: onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlardan foydalangan holda o'qituvchilar talabalar adabiyotni muhokama qiladigan, o'z talqinlari bilan o'rtoqlashadigan va hatto adabiy loyihalarda hamkorlik qiladigan jamoalarni yaratishi mumkin. Bu mavzuga tegishlilik va ishtiyoq hissini uyg'otadi.
- Til o'rganish ilovalari: gamifikatsiya va sun'iy intellektga asoslangan til tahlilidan foydalanadigan til o'rganish ilovalarini birlashtirish talabalarga til ko'nikmalarini qiziqarli va interaktiv tarzda yaxshilashga yordam beradi.

Ona tili va adabiyot darslariga innovatsion texnologiyalarni kiritish faollikni oshirishi, mavzuni chuqurroq anglashi va talabalarni raqamli dunyoga tayyorlashi mumkin. Ushbu darslarda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning ba'zi samarali usullari:

Interaktiv Raqamli Platformalar:

Interaktiv raqamli platformalar-bu foydalanuvchilarga kontent, xizmatlar yoki bir-birlari bilan dinamik va ishtirok etish usullari bilan ishlashga imkon beradigan onlayn yoki dasturiy ta'minotga asoslangan muhit. Ushbu platformalar so'nggi yillarda texnologiya va internet yutuqlari tufayli tobora keng tarqalgan va xilma-xil bo'lib kelmoqda. Ular turli maqsadlarga, jumladan, o'yin-kulgi, ta'lim, aloqa, hamkorlik va boshqalarga xizmat qiladi. Interaktiv raqamli platformalarning ba'zi asosiy xususiyatlari va misollari:

- Foydalanuvchini jalb qilish: Interaktiv platformalar foydalanuvchi ishtiroki va ishtirokini birinchi o'ringa qo'yadi. Ular ko'pincha foydalanuvchilarning faol ishtirokini ta'minlash uchun foydalanuvchi tomonidan yaratilgan tarkib, fikr-mulohaza mexanizmlari va interaktiv elementlarga ega.
- Multi-Media: ular boy va immersiv tajribani ta'minlash uchun matn, rasm, video, audio va interaktiv grafikalar kabi turli xil ommaviy axborot vositalarini o'z ichiga oladi.
- Ijtimoiy o'zaro ta'sir: ko'pgina interaktiv platformalar foydalanuvchilarga boshqalar bilan bog'lanish, kontent almashish va Real vaqtda muloqot qilish imkonini beruvchi ijtimoiy xususiyatlarni birlashtiradi. Facebook, Tvitter, Instagram va TikTok kabi ijtimoiy media tarmoqlari bunga misoldir.

- O'yin: kompyuterda ham, konsollarda ham o'yin platformalari tabiatan interaktivdir. Ular immersiv o'yin tajribalarini taklif qilishadi va ko'pincha ijtimoiy ta'sir o'tkazish uchun ko'p o'yinchi variantlarini o'z ichiga oladi.
- Elektron ta'lim: Coursera, edX va Khan Academy kabi ta'lim platformalarida o'rganishni osonlashtirish uchun interaktiv kurslar, viktorinalar va topshiriqlar berilgan.
- Virtual haqiqat (VR) va Kengaytirilgan haqiqat (AR): ushbu texnologiyalar juda interaktiv va immersiv tajribalarni yaratadi. Oculus kabi VR platformalari va Pokemon Go kabi AR ilovalari taniqli misollardir.
- Elektron tijorat: Amazon va eBay kabi onlayn xarid qilish platformalari interaktiv xarid qilish tajribasini taklif qiladi, bu erda foydalanuvchilar mahsulotlarni ko'rib chiqishlari, sharhlarni o'qishlari va xaridlarni amalga oshirishlari mumkin.
- Hamkorlik vositalari: Slack, Microsoft Teams va Google ish maydoni kabi vositalar Real vaqtda hamkorlik, fayl almashish va jamoalar va tashkilotlar o'rtasida aloqa o'rnatishga imkon beradi.
- Kontent yaratish: Youtube, Vimeo va TikTok kabi platformalar foydalanuvchilarga ijodkorlik va o'zini namoyon qilishni rivojlantirib, o'z kontentini yaratish va baham ko'rish imkonini beradi.
- O'yin oqim va Esports: qisuvchi va YouTube o'yinlardagi kabi platformalar o'z o'yin jonli va ularning tomoshabinlar bilan o'zaro o'yin imkon. Esports tadbirlari va jamoalari ushbu platformalarda rivojlanadi.
- Salomatlik va fitnes: Fitbit, MyFitnessPal va Peloton kabi ilovalar va platformalar salomatlik va fitnes taraqqiyotini kuzatish va hamfikrlar bilan bog'lanish uchun interaktiv vositalarni taqdim etadi.
- Ijtimoiy VR: VRChat va Rec Room kabi Virtual haqiqat platformalari foydalanuvchilar virtual olamlarda boshqalar bilan muloqot qilishlari mumkin bo'lgan immersiv ijtimoiy tajribalarni taklif etadi.
- Kengaytirilgan haqiqat ilovalari: Snapchat va Instagram filtrlari kabi Interaktiv AR ilovalari raqamli elementlarni haqiqiy dunyoga qo'shib, ijodiy o'zini namoyon qilish va muloqot qilish imkonini beradi.
- Onlayn forumlar va jamoalar: Reddit va Stack toshib ketishi kabi platformalar umumiy manfaatlarga ega foydalanuvchilar o'rtasida munozaralar va bilim almashishni osonlashtiradi.
- Onlayn tadbirlar va vebinarlar: Zoom va Vebex kabi Interaktiv platformalar virtual tadbirlar, vebinarlar va konferentsiyalarni o'tkazish uchun ishlatiladi, bu esa ishtirokchilar o'rtasida o'zaro aloqalarni va o'zaro aloqalarni ta'minlaydi.

Interaktiv raqamli platformalar rivojlanish va kengayishda davom etmoqda, bu shaxslar va tashkilotlarga raqamli sohada ulanish, yaratish, o'rganish va ishtirok etishning turli xil va innovatsion usullarini taklif etadi. Ular raqamli asrda yashash, ishlash, muloqot qilish va o'zimizni ko'ngil ochish tarzimizni o'zgartirdilar.

Elektron kitoblar va elektron o'quvchilar:

Elektron kitoblar (elektron kitoblar) va elektron o'quvchilar (elektron kitob o'quvchilari) so'nggi yillarda tobora ommalashib, odamlarning kitoblarni o'qish va ularga kirish usullarini inqilob qilmoqda. Bu erda elektron kitoblar va elektron kitobxonlar haqida umumiy ma'lumot:

Elektron kitoblar:

- Elektron kitoblar-bu elektron o'quvchilar, planshetlar, smartfonlar va kompyuterlar kabi elektron qurilmalarda o'qilishi mumkin bo'lgan bosma kitoblarning raqamli versiyalari.

- E-kitoblar bir necha afzalliklari taklif, jumladan, portability, mavjudlik, va qulaylik. O'quvchilar minglab kitoblarni bitta qurilmada olib yurishlari mumkin, bu esa yo'lda o'qishni osonlashtiradi.

- Ko'pgina elektron kitoblar bepul mavjud va turli xil elektron kitob sotuvchilari orqali onlayn xarid qilish uchun tijorat elektron kitoblarining keng tanlovi mavjud.

- Elektron kitoblar o'qish tajribasini oshirishi mumkin bo'lgan giperhavolalar, multimedia tarkibi va izohlar kabi interaktiv xususiyatlarni o'z ichiga olishi mumkin.

Elektron o'quvchilar:

- Elektron o'quvchilar asosan raqamli kitoblarni o'qish uchun mo'ljallangan maxsus qurilmalardir. Mashhur elektron o'quvchi brendlariga Amazon Kindle, Barnes & Noble Nook va Kobo kiradi.

- E-o'quvchilarning odatda e siyoh texnologiyasi foydalanish, qaysi bosma matn ko'rinishini taqlid qiladi va porlashni kamaytiradi, ko'zlari ularni oson qilish va uzoq vaqt o'qish uchun mos.

- Ular engil va uzoq batareya quvvatiga ega, ko'pincha bir zaryadda bir necha hafta davom etadi.

- Elektron kitobxonlar odatda elektron kitob do'konlariga oson kirish va yangi kitoblarni yuklab olish uchun o'rnatilgan yoki 4G ulanishi bilan birga keladi.

- Ba'zi elektron o'quvchilar sozlanishi shrift o'lchami, lug'atni qidirish va matnni ajratib ko'rsatish yoki eslatma olish qobiliyati kabi xususiyatlarga ega.

Elektron kitoblar va elektron kitobxonlarning afzalliklari:

- Portativlik: elektron o'quvchilar ixcham va engil bo'lib, siz bilan kitoblar kutubxonasini olib yurishni osonlashtiradi.

- Mavjudlik: E-kitoblar resized va individual imtiyozlarni mos formatlangan mumkin, visual nogiron odamlar uchun o'qish yanada qulay qilish.

- Qulaylik: siz elektron kitoblarni bir zumda, ko'pincha bosma kitoblarga qaraganda arzonroq narxlarda sotib olishingiz va yuklab olishingiz mumkin.
- Qidirish qobiliyati: elektron kitoblar sizga ma'lum bir matn yoki kalit so'zlarni qidirishga imkon beradi, bu esa kitob ichidagi ma'lumotlarni topishni osonlashtiradi.
- Ekologik toza: elektron kitoblar qog'oz va yuk tashish zarurligini yo'q qiladi, kitob iste'molining atrof-muhitga ta'sirini kamaytiradi.

Qiyinchiliklar:

- Raqamli huquqlarni boshqarish (DRM): ba'zi elektron kitoblar DRM bilan himoyalangan, bu foydalanuvchilarning qurilmalar o'rtasida kitoblarni almashish yoki uzatish qobiliyatini cheklashi mumkin.
- Ko'z kibirli: E siyoh ko'rsatadi ko'ziga oson bo'lsa-da, planshetlar kabi orqadan yoritilgan qurilmalarda uzoq vaqt ekran vaqti ko'z tanglikni olib kelishi mumkin.
- Batareya muddati: elektron o'quvchilarning batareya quvvati uzoq bo'lsa-da, o'qish uchun ishlatilsa, planshetlar va smartfonlar tez-tez zaryadlashni talab qilishi mumkin.
- Cheklangan teginish tajribasi: ba'zi o'quvchilar an'anaviy kitobning jismoniy holatini, shu jumladan sahifalarning hissi va hidini sog'inishadi.

Umuman olganda, elektron kitoblar va elektron o'quvchilar o'qish va keng doiradagi tarkibga kirishning qulay va moslashuvchan usulini taklif qilishadi va ular zamonaviy o'qish tajribasining ajralmas qismiga aylandi.

Onlayn adabiy tahlil vositalari:

- Talabalarga badiiy matnlarni tahlil qilish va talqin qilishda yordam berish uchun SparkNotes yoki Shmoop kabi onlayn vositalarni birlashtiring. Ushbu platformalar ko'pincha xulosalar, belgilar tahlili va tematik buzilishlarni taqdim etadi.

Virtual haqiqat (VR) va Kengaytirilgan haqiqat (AR):

- Talabalarni tarixiy muhitga yoki adabiy asar dunyosiga etkazish uchun VR-dan foydalaning. Misol uchun, ular Charlz Dikpensni o'rganayotganda Viktoriya Angliyasiga deyarli tashrif buyurishlari mumkin.
- AR ilovalari animatsiyalar orqali belgilarni jonlantirishi yoki kitob muqovasini skanerlashda qo'shimcha ma'lumot berishi mumkin.

Podkastlar va Audiokitoblar:

- Talabalarni turli xil aksanlar, talaffuzlar va badiiy matnlarning talqinlariga ta'sir qilish uchun podkastlar va audiokitoblarni qo'shing.
- Talabalarni topshiriqlar uchun o'z podkastlarini yoki audio xulosalarini yaratishga undash.

Raqamli Hikoyalar:

- Talabalar o'zlari o'rganayotgan adabiyotlar haqida raqamli hikoyalar yoki multimedia taqdimotlarini yaratishlari kerak.

- Ular taqdimotlariga vizual elementlar, audio va interaktivlik qo'shish uchun Adobe Spark yoki Canva kabi vositalardan foydalanishlari mumkin.

Onlayn Adabiyot To'garaklari:

- Talabalar virtual maydonlarda birgalikda kitoblarni muhokama qilishlari va ko'rib chiqishlari mumkin bo'lgan onlayn adabiyot to'garaklarini yoki kitob klublarini tashkil eting.

- Sinxron munozaralar uchun videokonferentsaloqa vositalaridan foydalaning.

Matnni Tahlil Qilish Dasturi:

- Talabalarga matnlardagi naqsh va mavzularni o'rganishga yordam berish uchun Voyant Tools yoki so'z kabi matnni tahlil qilish vositalarini joriy etish.

- Ushbu vositalar adabiy tanqidga va chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Gamifikatsiya:

- Kahoot kabi platformalar bilan Gamify darslari!, Viktorina, yoki Quizizz adabiy tushunchalar va so'z birikmalariga asoslangan viktorinalar, fleshkartalar va interaktiv o'yinlarni yaratish.

Hamkorlikda Yozish Platformalari:

- Guruh loyihalari va tengdoshlarni tahrirlash uchun Google Docs yoki Microsoft so'z Online kabi hamkorlikda yozish vositalaridan foydalaning.

-Haqiqiy vaqtda hamkorlik va mulohazalarni rag'batlantirish.

Raqamli arxivlar va asosiy manbalar:

- Adabiyot uchun tarixiy kontekstni ta'minlash uchun raqamli arxivlar va asosiy manbalarga kirish.

- Masalan, talabalar roman yozilgan davrdagi xatlar, kundaliklar va gazetalarni o'rganishlari mumkin.

Video insholar va kitob treylerlari:

- Talabalarga matn haqidagi tushunchalarini namoyish qilish uchun Adobe Premiere yoki iMovie kabi video tahrirlash dasturlari yordamida video insholar yoki kitob treylerlarini yaratishni tayinlang.

Onlayn Yozish Jamoalari:

- Talabalarni adabiy tahlillari, kitob sharhlari yoki ijodiy yozuvlari bilan bo'lishish uchun onlayn yozish jamoalarida yoki bloglarda qatnashishga undash.

Raqamli Portfellar:

- Talabalar semestr yoki yil davomida o'zlarining eng yaxshi ishlarini namoyish qilish uchun raqamli portfellarni yaratishlari kerak.

Til va adabiyot darslarida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishning kaliti texnologiya va an'anaviy o'qitish usullari o'rtasida muvozanatni saqlash ekanligini unutmang. Shuningdek, barcha talabalar ushbu raqamli tajribalarda to'liq ishtirok etish uchun zarur texnologiyalar va qo'llab-quvvatlanishlarini ta'minlash juda muhimdir.

Afzalliklarga qaramay, til va adabiyot darslarida texnologiyani integratsiyalashda qiyinchiliklar mavjud. Bularga kirishning nomutanosibli, o'qituvchilarni tayyorlashga bo'lgan ehtiyoj va ekran vaqti bilan bog'liq tashvishlar kiradi. Biroq, to'g'ri rejalashtirish va qo'llab-quvvatlash bilan bu muammolarni hal qilish mumkin.

Xulosalar:

Innovatsion texnologiyalar ona tili va adabiyot ta'limini yanada qiziqarli, interaktiv va samarali qilish orqali inqilob qilish imkoniyatiga ega. Hozirgacha kuzatilgan ijobiy natijalar shuni ko'rsatadiki, texnologiya ta'lim maqsadlariga erishishda qimmatli vosita bo'lishi mumkin.

- Kasbiy rivojlanish: o'qituvchilarga texnologiyani o'z darslariga samarali kiritish uchun treninglar va resurslar bilan ta'minlash.
- Tenglik mulohazalari: raqamli bo'linishni yaratmaslik uchun barcha talabalar uchun texnologiyadan adolatli foydalanishni ta'minlash.
- Baholash va fikr-mulohaza: texnologiya integratsiyalashgan darslarning o'ziga xos jihatlarni hisobga oladigan va talabalarga o'z vaqtida fikr bildiradigan baholash usullarini ishlab chiqish.
- Muvozanatli yondashuv: turli xil ta'lim uslublariga mos keladigan an'anaviy o'qitish usullari va texnologiya integratsiyasi o'rtasidagi muvozanatni saqlash.

Xulosa qilib aytganda, ona tili va adabiyot darslariga innovatsion texnologiyalarni kiritish o'quv tajribasini boyitish uchun katta va'da beradi. Ehtiyotkorlik bilan rejalashtirish va puxta amalga oshirish bilan o'qituvchilar o'z o'quvchilari orasida til va adabiyotni chuqurroq qadrlash uchun texnologiya kuchidan foydalanishlari mumkin.

Adabiyotlar.

1. U. Masharipova va b.q. Ona tili 4-sinf o'qituvchilari uchun ilg'or pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etish.
2. Броварский В. Д., Турдалиев А. Т., Мирзахмедова Г. И. Воздействие температуры окружающей среды на пчел и растения //Научное обозрение. Биологические науки. – 2020. – №. 3. – С. 43-48
3. U. Masharipova va b.q. Ona tili 4-sinf o'qituvchilari uchun ilg'or pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etish.
4. Броварский В. Д., Турдалиев А. Т., Мирзахмедова Г. И. Воздействие температуры окружающей среды на пчел и растения //Научное обозрение. Биологические науки. – 2020. – №. 3. – С. 43-48.
5. Turdalievich T. A., Gulyam Y. Morphological features of pedolytical soils in Central Ferghana //European science review. – 2016. – №. 5-6. – С. 14-15.

6. Турдалиев А., Юлдашев Г. Геохимия педолитных почв. Монография //Т." Фан. – 2015. – С. 41-48.
7. Valijanovich M. O. et al. Biogeochemistry Properties of Calcisols and Capparis Spinosa L //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – С. 3227-3235.
8. Турдалиев А. Т., Аскарлов К. А. Энергетические особенности микроэлементов в засоленных почвах Центральной Ферганы //Актуальные проблемы современной науки. – 2019. – №. 6. – С. 83-87.
9. Turdaliev, A., Yuldashev, G., Askarov, K., & Abakumov, E. (2021). Chemical and biogeochemical features of desert soils of the central Fergana. Agriculture, 67(1), 16-28.